

ДО ЧИТАЧІВ І АВТОРІВ ЗБІРНИКА – З НАГОДИ 10-РІЧЧЯ ВИХОДУ
В СВІТ ПЕРШОГО ТОМУ

Десять років тому Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова (УТГіС) опублікувало перший збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» (К.: Аграрна наука, 2003. – 464 с.). Збірник відразу привернув до себе увагу як читачів, так і авторів. У ньому 216 авторів із України, Росії, Білорусії і Німеччини опублікували 96 статей з шести наукових розділів (табл. 1–3). Тому Президія УТГіС прийняла рішення продовжити видання, до якого увага весь час зростала, і збірник став щорічним. З 2008 року почало виходити два томи щорічно, об'єм кожного з яких складав понад 28 умовних друкарських аркушів.

Збірник започатковано на самому злеті підвищеної уваги до проблем біології, біомедицини, біотехнологій і еволюції органічного світу. Про досягнення в цих напрямках науки, зокрема, про розшифровку геному людини і найважливіших сільськогосподарських рослин і тварин, успіхи в генній терапії, клонування вищих ссавців, відкриття стовбурових клітин та вирощування для медицини на їх основі тканин та окремих органів людини, створення і застосування у виробництві трансгенних рослин і тварин тощо, практично щодня говорили і говорять не лише солідні і авторитетні засоби масової інформації, але й так звані бульварні газети. Пояснення цьому явищу лежить на поверхні – у суспільному розвитку настала ера біології. Насамперед це стосується розвитку молекулярної біології та молекулярної генетики і створення на їхній основі по суті нової галузі знань – генетичної інженерії. Уже сьогодні успіхи біологічних наук досягли того рівня, коли можна говорити про їх визначальний вплив на рівень якості життя людини, перш за все на її здоров'я, тривалість повноцінного творчого життя і (прогностично) про можливе безсмертя людини як індивідуума.

Завданням новоствореного збірника було висвітлення теорії, стану і проблем, методів і результатів досліджень в галузі генетики, селекції та сучасної біотехнології, а також впливу цих

наук на розвиток теорії еволюції та суміжних напрямків біології, медичних і сільськогосподарських наук. Велика увага приділяється також дослідженню генетичних ресурсів і вивченню та збереженню біологічного різноманіття. Важливе місце в збірнику займають питання та шляхи практичного використання досягнень генетики, селекції і біотехнології у сільському господарстві, медицині та деяких галузях промисловості, зокрема біотехнологічної. На його сторінках друкуються матеріали експериментальних досліджень, оглядові та практичні статті з теорії еволюції; про клітинні та молекулярні основи сучасної біотехнології, генетичної інженерії та генної терапії; молекулярні основи спадковості і мінливості організмів; проблеми і методи регуляції спадкової мінливості та реалізації генетичної інформації; останні досягнення в галузі як теоретичних основ селекції, так і її практичних досягнень тощо. Значне місце в збірнику надається висвітленню завдань впровадження генетико-селекційних, молекулярно-біологічних і біотехнологічних методів у практику селекційної роботи з тваринами, рослинами і мікроорганізмами, використання генетичних і генно-інженерних методів у галузі генетики людини, а також ефективності цих методів (табл. 3).

Важливим завданням збірника також є висвітлення внеску видатних учених, перш за все – вітчизняних, у названі наукові напрями світової науки. Кожен збірник присвячено ювілейній даті одного чи кількох учених, або ж ювілею видатної події у науці, наприклад ювілейній даті від часу заснування Української академії наук (нині – Національна академія наук України) (табл. 4). Цей, дванадцятий, том збірника присвячено 150-річчю від дня народження видатного природознавця зі світовим ім'ям, одного із засновників-організаторів Української академії наук і її першого президента академіка В.І. Вернадського, а 13-й том – 95-річчю від часу заснування Української академії наук.

Таблиця 1. Відомча приналежність авторів статей збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів»

Рік	Том	Кількість статей, що надійшли до друку, шт.				Всього статей*
		Академічні установи	Вищі навчальні заклади	Установи аграрної науки	Інші наукові заклади	
2003	б/н	31	5	43	11	96
2004	2	32	13	30	4	77
2006	3	70	34	45	4	143
2008	4	44	28	17	20	99
	5	46	19	41	9	106
2009	6	45	31	24	4	92
	7	62	18	14	20	92
2010	8	47	33	30	5	105
	9	66	24	15	18	106
2011	10	63	44	45	9	128
	11	60	29	21	26	117

*Примітка. Окремі статті представлено кількома авторами із різних наукових установ.

Таблиця 2. Результати кількісного аналізу публікацій у збірнику

Рік	Том	Об'єм ум. Д. а.	Кількість статей	Кількість авторів	Кількість статей з країни, шт.*				
					Україна	Росія	Білорусь	інші країни СНД	країни «далекого зарубіжжя»
2003	б/н	27,0	96	216	81	14	3	–	1
2004	2	24,3	77	191	61	7	4	–	2
2006	3	39,8	143	447	106	21	8	–	8
2008	4	28,8	99	309	64	28	7	–	–
	5	29,6	106	342	77	19	11	2	1
2009	6	28,2	80	270	57	22	7	2	1
	7	29,6	92	341	70	24	1	–	–
2010	8	29,1	105	288	60	37	4	2	2
	9	30,9	106	402	68	33	6	–	7
2011	10	38,2	128	421	70	45	11	7	8
	11	34,6	117	433	85	31	3	–	3

*Примітка. Окремі статті представлено кількома авторами із різних країн.

Таблиця 3. Розподіл статей збірника за науковими розділами

№ розділу	Рік видання, том, назва розділу	Статті, шт.
2003, б/н		
1.	Генетико-біотехнологічні прийоми розширення генетичної мінливості рослин і тварин	17
2.	Спеціальна генетика господарсько-корисних ознак рослин і тварин	23
3.	Використання фундаментальних досліджень у практичній селекції	23
4.	Сучасні методи біотехнології у створенні нового покоління сортів і гібридів у культурних рослин	12
5.	Використання молекулярних маркерів та трансформаційних технологій у селекції й відтворенні рослин і тварин	6
6.	Методи мікроклонального відтворення цінних генотипів рослин та їхнє зберігання в культурі <i>in vitro</i>	10

2004, т. 2		
1.	Загальні питання еволюції рослин і тварин	8
2.	Еволюція рослинних геномів <i>in vitro</i>	5
3.	ДНК-технології: нове в еволюції генів і геномів	3
4.	Молекулярна екологія тварин і рослин	5
5.	Популяційно-генетичні наслідки екологічних катастроф на прикладі Чорнобиля	6
6.	Генетично-модифіковані організми	5
7.	Нове у методах оцінки селекційного генетичного матеріалу і генетика мікроорганізмів	29
8.	Оцінки сорто- і породоресурсів	13
2006, т. 3		
1.	Еволюція геномів у природі та експерименті	13
2.	Молекулярна структура та організація геномів	19
3.	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	35
4.	Експериментальний мутагенез	10
5.	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	12
6.	Технології <i>in vitro</i>	20
7.	Біотехнології у медицині та сільському господарстві	30
8.	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	2
2008, т. 4		
1.	Загальні питання еволюції	11
2.	Еволюція геномів у природі та експерименті	17
3.	Молекулярна структура та організація геномів	18
4.	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	29
5.	Генетика людини та медична генетика	22
6.	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	2
2008, т. 5		
1.	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	53
2.	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	20
3.	Біотехнології в медицині і сільському господарстві	33
2009, т. 6		
1.	Загальні питання еволюції	7
2.	Еволюція геномів у природі та експерименті	15
3.	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	33
4.	Прикладна генетика і селекція	37
2009, т. 7		
1.	Молекулярна структура та організація геномів	17
2.	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	6
3.	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	18
4.	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	17
5.	Генетика людини та медична генетика	22
2010, т.8		
1.	Загальні питання еволюції	6
2.	Еволюція геномів у природі та експерименті	11
3.	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	43
4.	Прикладна генетика і селекція	45
2010, т.9		
1.	Молекулярна структура та організація геномів	14
2.	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	12
3.	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	16
4.	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	38
5.	Генетика людини та медична генетика	23
6.	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	3

2011, т. 10		
1.	Структура і функції хромосом	18
2.	Проблеми екогенетики	14
3.	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	47
4.	Прикладна генетика і селекція	48
2011, т. 11		
1.	Еволюція геномів у природі та експерименті	22
2.	Молекулярна структура та організація геномів	15
3.	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	54
4.	Генетика людини та медична генетика	25

Таблиця 4. Визначні дати і ювілеї вчених, яким присвячені окремі випуски збірника

2003 б/н	120-річчю від дня народження А.О. Сапегіна 100-річчю від дня народження Д.О. Долгушина 100-річчю від дня народження О.С. Мусійка
2004 т. 2	125-річчю від дня народження В.Я. Юр'єва 120-річчю від дня народження І.І. Шмальгаузен 105-річчю від дня народження В.П. Зосимовича
2006 т. 3	100-річчю від дня народження С.М. Гершензона 100-річчю від дня народження П.К. Шкварнікова
2008 т. 4, т. 5	90-річчю від часу заснування Української академії наук
2009, т. 6 т. 7	200-річчю від дня народження Чарльза Роберта Дарвіна 125-річчю від дня народження І.І. Шмальгаузен
2010 т. 8, т. 9	110-річчю від дня народження Теодосія Григоровича Добжанського
2011, т. 10 т. 11	120-річчю від дня народження Л.М. Делоне 90-річчю від дня народження Р.Г. Бутенко
2013, т. 12 т. 13	150-річчю від дня народження В.І. Вернадського 95-річчю від часу заснування Української академії наук

Редколегія і я, як головний редактор, розраховуємо і на подальше зростання активної участі читачів і авторів у роботі збірника і одноіменної Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», сподіваємося, що дослідники систематично братимуть участь у дискусіях, які щороку проводяться за матеріалами публікацій у збірнику на Міжнародній конференції. Це сприятиме поглибленому обговоренню не тільки оригінальних теоретичних наукових робіт, а й прикладних питань, які цікавлять широкий загал, а також проблем, що стосуються подальшого розвитку біотехнологій, однієї з яких є селекція. (Згадаймо, що, за визначенням М.І. Вавилова, «селекція – це ево-

люція, що спрямовується волею людини». Очевидно, не меншою мірою це визначення стосується й сучасної біотехнології).

Ми чекаємо від Вас, шановні автори і читачі збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також учасники одноіменної Міжнародної (вже восьмої!) конференції, рекомендацій, конкретних порад та побажань, які будуть прийняті з увагою та вдячністю. Привітаємо ж один одного з початком другого десятиліття виходу Нашого збірника, виходом у світ його 12-го і 13-го томів і початком VIII Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів».

Головний редактор збірника
Президент Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова
член-кореспондент НАН України
В.А. Кунах